

Utan hem, stöd och hjälp

Boken "Utsatta och sårbara brottsoffer"¹ från 2004 visade att 64% av hemlösa som vistas på daghärbergen hade utsatts för våld eller hot under det senaste året, vilket är en betydligt högre andel jämfört med befolkningen i stort. Samtidigt undvek hemlösa att prata om deras utsatthet och de identifierade sig heller inte som brottsoffer, inte ens om de utsatts för grova brott. Ser situationen annorlunda ut idag, 14 år senare?

Den 4 mars anordnar Stiftelsen Tryggare Sverige debattkväll nummer 98 och lokalen på Pressklubben är välfylld när hemlösas utsatthet för brott ska diskuteras. I publiken återfinns många som är verksamma på området vilket märks i de diskussioner som förs. I panelen deltar f.d. överåklagaren och nuvarande förbundsordförande Sven-Erik Alhem (Brottsofferjouren Sverige), verksamhetsledare Åsa Bäckström (Nattjouren, Stockholms Stadsmission), verksamhetschef Jenny Lindroth (Situation Sthlm) samt riksdagsledamot Carina Ödebrink (justitieutskottet, Socialdemokraterna).

Alhem inleder med att redogöra för sin bild av målet och omständigheterna kring hemlösa George Hortolomei Lups dödsfall i augusti 2018 (medialt benämnt som *Gica-fallet*). Han kritiserar att förundersökningen har präglats av Georges status som hemlös. Han berättar att ingen rättsläkare kallades till brottsplatsen, vilket hade skett om George haft en högre social status, menar Alhem. Georges kropp undersöktes istället vid ett senare tillfälle. Alhem menar även att det juridiska efterspelet visar på ett mönster där människor fortfarande behandlas olika av rättsväsendet, trots att ett jämlikt bemötande med rättvisa processer är viktiga frågor för att förtroendet för rättsapparaten ska upprätthållas.

När Bäckström tar vid talar hon om den konstanta "brottsdusch" som många av de som Stadsmissionen möter befinner sig i. Hon menar att utsattheten normaliserats, vilket delvis beror på den misstro som finns mot myndigheter hos gruppen hemlösa. Bäckström problematiserar att det inte finns någon samhällsfunktion som lyfter dessa personers talan eller hjälper dem att gå in i en rättsprocess. Lindroth stämmer in i detta och hänvisar till en undersökning som genomfördes i samarbete med Situation Sthlm år 2011. Undersökningen visade att försäljare av Situation Sthlm sällan är oroliga för att utsättas för brott, trots en överrepresentation i utsatthet. Lindroth nyanserar bilden ytterligare, och lyfter det faktum att hemlösa ofta själva begår någon typ av brott. Hon menar att de därför har svårt för att själva identifiera sig som brottsoffer.

Bäckström hävdar att den empatiska förmågan i Sverige är bristfällig. Detta konstaterande stärks av Lindroth som återger ett exempel då en hemlös kvinna behandlats illa av polisen, och rapporterade media ville inkludera kvinnans brottsregister för att nyansera bilden. Bäckström och Lindroth är överens om att det förändrade samhällsklimatet bidrar till att öka utanförskapet. Signaler om att samhället blivit mer exkluderande är exempelvis parkbänkar

¹ Magnus Lindgren, Karl-Åke Pettersson och Bo Hägglund (reds.), 2004, *Utsatta och sårbara brottsoffer*. Jure. Stockholm.

som är gjorda för att man inte ska kunna sova på dem. I och med detta efterlyser Bäckström och Lindroth också fler initiativ och större samverkan vid uppsökande verksamhet, bättre bemötande på offentliga platser och stödjande arbete för denna typ av brottsutsatta människor.

Att identifiera sig själv som brottsoffer kan öka självkänslan och man kan också då få en annan hjälp och en annan tillgång till rättsprocessen – det skulle kunna öka förtroendet och minska utanförskapet, säger Bäckström.

Ödebrink bemöter avslutningsvis de önskningar som kommer från paneldeltagare och åhörare om fler initiativ och satsningar på att bygga fler bostäder. Hon poängterar att civilsamhällets roll måste framhävas och att det är en sektor som behöver stödjas och uppmuntras mer. Hon menar att det måste finnas en bättre och mer effektiv samverkan och samordning av det brottsförebyggande och brottsofferstödjande arbetet.

Det är politikens och min uppgift att se till att vi har en ändamålsenlig lagstiftning och att vi tillför resurser där det behövs. Vi kan inte ha en ordning där folk faller mellan stolarna, säger Ödebrink.

De orden avslutar kvällen som visat att hemlösa fortsatt är en överrepresenterad grupp vad gäller brottsutsatthet och att det krävs en ökad samverkan för att förbättra det förebyggande och stödjande arbetet. Det mönster som är tydligt i samhällets, men även i rättsprocessens bemötande av hemlösa, måste brytas om förtroendet för rättsstaten ska kunna öka och utanförskapet minska. När debattkvällen avrundats infinner sig en märkbar känsla av att det finns mycket att göra och att många frågor fortfarande är obesvarade.